

Populärvetenskaplig sammanfattning

Forskning om mobbning i skolan har ägnat avsevärd uppmärksamhet åt att undersöka vilken roll åskådare (elever som bevittnar mobbning eller vet att den pågår) spelar i att påverka antalet mobbningsfall. Omfattande forskningsfynd har visat att ingripande från kamrater är väsentligt för att minska mobbningsbeteenden och följaktligen har efterföljande studier sökt avgöra vilka faktorer som bidrar till att öka antalet elever som försvarar sina kamrater. Trots att motivation har visats spela en viktig roll i att utveckla och påverka mänskligt beteende, har denna variabel förblivit till stor del utforskad i mobbningsforskningen; med undantag av några få lovande forskningsresultat som stöder dess relevans för att förstå och förändra åskådarbeteenden i mobbningsfall. Målet med denna avhandling är därför att genom tre empiriska studier förbättra vår förståelse för elevers motivation att försvara mobbningsoffer.

Studie I och II undersökte relation mellan motivation att försvara offret och deltagarroller vid mobbning och nätmobbning för att klargöra vilka typer av motivation som relaterar mest till försvarsbeteenden bland elever och huruvida dessa är relaterade till faktorer såsom ålder, kön eller nationalitet. Studie I undersökte även om det fanns en association mellan motivationsprofiler och relationen mellan elever och lärare för att förstå vilka profiler som visar starkast samband med positiva relationer mellan elever och lärare samt vilka profiler som inte gör det. Slutligen undersökte studie III relationen mellan autonomistödjande förhållningssätt till föräldraskap och elevers motivation att försvara offer, för att utforska huruvida specifika förhållningssätt till föräldraskap hade en association till elevers anammande av mer gynnsamma motivationstyper och om faktorer såsom reaktans, depression, ångest och stress medierade denna association.

Studie I använde en personcentrerad ansats för att identifiera fyra latent motivationsprofiler bland respondenterna och fann signifikanta skillnader mellan profilerna i grad av utsatthet, deltagarroller och relationskvalitet inom en elev-lärrarrelation. Studien fann även att profilerna skiljde sig åt gällande ålder och nationalitet, men fann ingen skillnad baserat på kön. Studie II fann en positiv association mellan autonom motivation att försvara och försvararbeteenden samt en negativ association mellan autonom motivation att försvara och mobbarstöttande samt passiva beteenden vid cybermobbning. Studie II såg också en positiv association mellan yttre motivation och mobbarstöttande samt passivt beteende vid cybermobbning, men fann ingen signifikant association mellan yttre motivation och försvararbeteende vid cybermobbning. Trots att högre ålder var associerat med ökat passivt beteende och minskat försvararbeteende vid cybermobbning så hittades inga signifikanta könsskillnader. Studie III fann en positiv association mellan autonomistödjande förhållningssätt till föräldraskap och autonom motivation och en negativ association mellan autonomistödjande förhållningssätt till föräldraskap och

yttre motivation att försvara, samt stöd för att reaktans delvis medierar denna association. Reaktans var även positivt associerat med yttre motivation och negativt associerat med autonom motivation att försvara. Autonomstödjande förhållningssätt till föräldraskap var negativt associerat med reaktans, depression, stress och ångest. Studien fann dock ingen evidens för att depression, stress eller ångest medierade association mellan autonomstödjande förhållningssätt till föräldraskap och motivation att försvara. Ingen evidens hittades heller för en direkt association mellan motivation och depression eller stress, däremot visade ångest en svag positiv association med autonom motivation att försvara. Studie III tydliggjorde även vissa könsskillnader gällande typ av motivation och nivåer av ångest, depression och stress.

De sammanlagda fynden av den här avhandlingen stödjer att det finns en association mellan autonom motivation och försvararbeteenden samt mellan kontrollerad motivation och passiva eller mobbarstöttande beteende bland betraktare av mobbning och cybermobbning. Fynden bekräftar även att autonomstödjande förhållningssätt till föräldraskap är relaterade till högre autonom, pro-social motivation och lägre kontrollerad motivation, reaktans och problem med mental hälsa bland unga. Därtill stödjer fynden om en association mellan positiva elev-lärrarrelationer och autonom motivation de prediktioner som görs av Självbestämmandeteorin om att enbart autonomstödjande kontexter och praktiker kan stötta integrerad självreglering, gynna välmående och förbättra prestation. Slutligen bidrar avhandlingen med några preliminära fynd gällande skillnader i motivation, där indikationer hittades att högre ålder kan vara relaterad till lägre autonom, pro-social motivation, att flickor kan uppvisa högre autonom, pro-social motivation och uppleva sämre mental hälsa jämfört med pojkar samt att svenska elever kan inneha högre kontrollerad, pro-social motivation än italienska elever. Den här avhandlingen uppmärksammar vikten av att undersöka motivationsfaktorer för att förstå varför, när och hur elever kan försvara sina kamrater som utsätts för mobbning personligen eller på nätet.